

פיתוח קוד אתי בספורט: קוד אתי למאמן בישראל

ד"ר יותם לוריא (אוניברסיטת בן גוריון)

שמע וריכז את החומר מר אריק בר חיים – תמצית הדברים מובאת לפניכם
ההצגות ניתנו באסדרת סמינר בין לאומי של מאמנים לקביצת קוד אתי

מושגים

אתיקה פרופסיונאלית – מה המחויבות של בעל פרופסיה? מהי בכלל פרופסיה?
קוד אתי- לפי מודל בעלי עניין נראה מהם הקודים שעל-פיהם אמור לעבוד אדם מול בעלי העניין בתחום עיסוקו?

ישנן סוגיות רבות שעל המאמן לתת עליהן את הדעת. כשהוא עובד עם צעירים שעוברים תהליך מילד רגיל לספורטאי מתרחשים תהליכים רבים. ראשית יש לראות את הילד כאדם שלם: צרכיו של הילד, יחסיו עם אחרים. האם המאמן יכול להכניס שחקן לא טוב למשחק, רק בגלל שחשוב להכניס אותו, ולהפסיד בגלל זה את המשחק, או הניצחון מעל הכול? עד כמה ניתן לסכן את בריאותו של הספורטאי כדי להביא אותו להישגים מרביים? האם המאמן חורג מגבולות המותר כשהוא דורש משחק תוקפני? כשהוא מעלה שחקן מסומם, או מלא אנטיביוטיקה, או קורטזון?

אתיקה – אתוס, רוח, נורמות, תרבות של מקום מסוים.

אתיקה מקצועית עוסקת בבעלי מקצוע. מהן הנורמות הנהוגות באותו התחום? מה רצוי בתחום הזה?

לשם דיון בסוגיה זו יש ללמוד את כלל הדיסציפלינה שעליה דנים.

מתוך זה עולה המושג של אתיקה ארגונית או אתיקה מעשית. הספורט מתרחש במסגרת ארגונית. מה הנורמות? להעביר שחקן מאיגוד לאיגוד? טובתו של השחקן מול טובתו של האיגוד?

הרעיון המרכזי הוא שלבעל מקצוע פרופסיונאלי יש אתיקה מיוחדת. כלומר, הסטנדרט להתנהגות נאותה שאינה רק ראויה כי אם רצויה, של בעל המקצוע הפרופסיונאלי היא שונה מאשר האדם ברחוב.

מהי בכלל פרופסיה? - רופא, עו"ד הוא פרופסיה.

מורה, מאמן, אחות – חצי פרופסיונאלי

לא פרופסיונאלי – ספורטאי, הורות, שרברבות...

שישה מאפיינים הופכים מקצוע לפרופסיה:

1. תהליך הכשרה מאורגן ומוגדר
2. מרכיב אינטלקטואלי ובסיס ידע תיאורטי
3. הכישרון מהווה שרות חשוב לחברה
4. תהליך הסמכה ומתן רישיון לעיסוק בתחום
5. איגוד מקצועי, זהות מקצועית וקוד מקצועי
6. אוטונומיה גבוהה בעבודה, רגולציה עצמית

קוד אתי – משמעותו פרומליזאציה של התנהגות שהייתה קיימת ממילא. ניסוח ההתנהגות הרצויה מבעל המקצוע בתחום זה.

שני שלבים בעצוב קוד אתי מקצועי

שלב ראשון: פיתוח ויצירת הקוד – תהליך ארגוני וחינוכי, שיתוף כל בעלי העניין, זיהוי הצרכים, איסוף מידע, יצירת תהליך וניסוח הצרכים

שלב שני: ניסוח הקוד והטמעתו

סוגיות באתיקה בספורט

- ✚ ערכי הספורט – תחרות הוגנת
- ✚ אלימות בספורט
- ✚ סמים בספורט
- ✚ שוויון בספורט
- ✚ ספורט ילדים
- ✚ שאיפה לשלמות

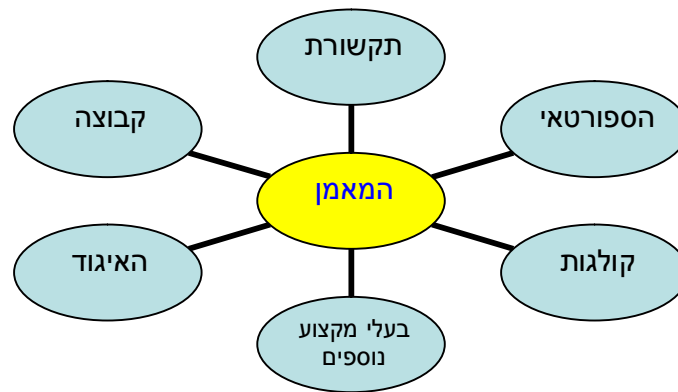
אתיקה של מאמנים (חלק א') : יחסי מאמן-ספורטאי

- מה מטרת האימון – חינוך, הישגים קצרי טווח, ארוכי טווח ?
- פרנסה – ומי מגדיר את המטרה אצל ספורטאים בשלבי החיים והקריירה השונים ?
- פטרונות המאמן והאוטונומיה של הספורטאי – גבולות מקצועיים (שינה, בילויים).
- מה הדין בדבר יחסים אינטימיים בין מאמן לספורטאי
- גבולות הלחץ הפיזי והפסיכולוגי (התעללות ?)
- פרטיות וחיסיון מידע הנוגע לספורטאי
- האם לתת תוספי תזונה או אמצעים כימיים (קורטיזון) אחרים (ולמי ?)

אתיקה של מאמנים (שלב ב') : ניגודי העניינים ונאמנויות כפולות

- יחסים בין המאמן והאיגוד : לדוגמה, האיגוד דורש שהספורטאי ישתתף בתחרויות מסוימות
- יחסים בין המאמן והאגודה : לדוגמה, לאגודה יש מטרות מסוימות שלא תמיד עולות בקנה אחד עם גרף האימונים של הספורטאי
- יחסים בין מאמנים : גניבת ספורטאים, השמצת קולגות.
- דאגה לספורטאי הבודד מול דאגה לקבוצה כולה (קרי, לספורטאים האחרים בקבוצה)

נאמנויות כפולות הן המקור לדילמות קונפליקטים ערכיים: ישנן, בו זמנית, מחויבויות לארגון, לאגודה, לספורטאי, לקבוצה, מחויבויות מקצועיות, מחויבויות לענף, מחויבויות של המאמן ל"אני" העצמי שלו.

מודל בעלי העניין (לא מושלם)

קוד אתי למאמנים בבריטניה ובאירלנד

ד"ר פטריק דפי (Dr. Patrick Duffy)

בממלכה המאוחדת ישנה מדיניות רחבה מאוד בכל הנוגע להגנה על זכויות הילד ועבודה עם ילדים, כולל בתחום הספורט והאימון.

בנוסף קיים דיון ציבורי ועניין ציבורי רב סביב הנושאים של אנטי-סמים, התנהגות מקצועית של שחקנים, סטנדרטים של התנהגות בין חלקי הממלכה השונים וכו'.

המדיניות הרשמית של הממלכה המאוחדת מאוד ברורה וכתובה בכל הקשור להגנת ילדים. כפועל יוצר מכך יש חוקים ונהלים ברורים בכל מה שקשור לילדים ולהגנה על רווחתם וכמו-כן קיומם של ארגונים רבים להגנה ולרווחת ילדים, בכלל, ובספורט בפרט.

הערכים המנחים הם: זהירות, בריאות, הנאה, רווחה כלכלית ובריאות נפשית.

קוד האתיקה למאמנים באנגליה: www.sportscoachuk.org

המפתח לבניית הקוד האתי של מאמנים כולל קווים מנחים כמו: הגינות בספורט, שמירה על בטחון המתאמנים, בריאות. בקנדה הכניסו את נושא הקוד האתי כחלק מתכנית הכשרת המאמנים, וגם למאמנים מכהנים יש סדנאות והשתלמויות בנושא.

זכותו של כל ילד לממש את הפוטנציאל והיכולת הפיזיולוגית שלו. מחובתנו לדאוג לכך.

פרט לכך עלינו לזכור שהילדים מחקים אותנו, סופגים את התנהגויותינו, ומתנהגים כפי שאנו, כמודל, שידרנו אליהם שצריך התנהג בכל סיטואציה.

מאמן טוב צריך להבין שהצטיינות לא באה לידי ביטוי על מעמד המנצחים (פודיום) אלא בצורת ההתנהגות המצוינת של הספורטאים. על המאמן לדעת שהישגיות של ספורטאים אינה עומדת מעל לבריאותם הנפשית והגופנית.

על המאמן לדעת שלספורטאי יש חיים מעבר לספורט ולראות אותו ואת צרכיו כאדם שלם ולא רק כספורטאי.

למאמן יש תפקיד מרכזי בעיצובם של הצעירים, המתבגרים והמבוגרים בחברה.

יש צורך ליצור מערכת כוללת של אימון והכשרה לאימון על-פי כללים אתיים והערכות אתיות, מאמנים ומדריכים שיכולים לספק לספורטאים בכל הגילאים את הדוגמה, ההדרכה וההתנהגות המתאימה לגיל ולצרכים תלויי-גיל של הספורטאים בכל השלבים של התפתחותם כספורטאים וכילדים/אנשים.

קוד אתי למאמנים בקנדה

מר ג'ון ביילס (Mr. John Bales)

יושרה יוצרת אלוף אמיתי – אמרה שמנחה את איגוד המאמנים הקנדי.

זו גם כותרת ספר הקוד האתי. הספר מונה ומסביר את כללי האתיקה למאמנים בקנדה.

הקוד לא ממש משפיע ואפקטיבי על המאמנים רבים. לא כולם נוהגים על-פי הקוד וקשה מאוד לאכוף את הקוד האתי על המאמנים.

מנסים כרגע ליצור קוד אחיד לכל האיגודים ואז לנסות לאכוף אותו, כפי שנאכף הקוד האתי בפרופסיות אחרות – אם יש חריגה מהקוד האתי אז עורכים ל"סוטה" שימוע ומענישים אותו, עד כדי שלילת רישיונו לעסוק בפרופסיה הזו לעד (למשל אצל עורכי הדין, או הרופאים).

על מנת להגיע עם הקוד למאמנים ולגרום להם להתנהג על-פי הקוד מעבירים אותם במשך תהליך הכשרתם מסלול ארוך של הכשרה אתית מרגע התחלת הקורס ואילך.

הסוגיות האתיות איתן מתמודד המאמן המתלמד והמאמן הפעיל הן סוגיות של סמים, התנהגויות מיניות שאינן ראויות, שוויון-אפליה של גזעים או דתות, צורת התנהגות לא מכובדת על-פי אמות מידה תרבותיות (דרך ארץ) וכו'.

הקונפליקטים שחווה המאמן ובעטיים הוא זקוק לקודי התנהגות מנחים מתרכזים בעיקר בתחומי היחסים עם הגורמים השונים, מצבי האימון/תחרות/שטח וצרכי הספורטאים.

מה שמאמנים צריכים זה יותר חינוך, יותר חשיפה לסיטואציות שדורשות פיתרון אתי, קשרים, התפתחות מקצועית, ציוד בכלים מעשיים והכרה בכך שהם עורכים החלטות אתיות המשפיעות על הסביבה שלהם.

האתגרים שנתקלים בהם בדרך לקבל כבוד והכרה חברתית:

התנהגות שוויונית כלפי כולם למרות שמדובר בכישרונות שונים

שמירה על האדם כחשוב יותר מההישג

תחרותיות בין חברים לקבוצה.

ההמלצות שמושמות באגוד המאמנים הקנדי הן:

- ✚ התמקדות ביצירת תרבות אתית
- ✚ דרישה תקיפה יותר מהמאמנים להתנהג על פי הקוד והסטנדרטים המצופים מהם
- ✚ לכוון גבוהה בדרישות מהמאמן: לשים את האתיקה, ולא את הניצחון, במרכז.
- ✚ פיתוח יכולות וכלים להתמודד עם החלטות אתיות
- ✚ יצירת מנגנון הערכה להתנהגות אתית ועם יושרה
- ✚ ציון והוקרה (פרסים) להתנהגות אתית ראויה לשבחים.

נושאים מומלצים לקורס מאמנים בכירים:

- ✚ למידה מוטורית
- ✚ סדנת מנהיגות
- ✚ אתיקה סוגיות אתיות וקוד אתי למאמנים
- ✚ תזונה ותוספי תזונה
- ✚ התאוששות
- ✚ מעבדה בפיזיולוגיה
- ✚ פרקים נבחרים בתורת האימון
- ✚ עבודת גמר, מצגת והרצאה על עבודת הגמר.
- ✚ X שעות עבודה עם חונך שהוא מאמן בכיר ואינטראקציה בין החונך לחניך לפי המודל שהוצע לעיל.